

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
Харківський національний педагогічний університет
імені Г.С. Сковороди
Природничий факультет
Кафедра здоров'я людини та корекційної освіти

ПЕДАГОГІКА ЗДОРОВ'Я

Збірник наукових праць
Всеукраїнської науково-практичної конференції,
присвяченої Міжнародному Дню здоров'я
7 квітня 2011 року

Харків-2011

УДК 371.7+376
ББК 51.1(4УКР)0+74.580.053.34
П24

Редакційна колегія:

Головний редактор – **Микитюк О. М.**, докт. пед. наук, професор, проректор з наукової роботи, зав. кафедри анатомії та фізіології людини ХНПУ імені Г.С. Сковороди

Заступник головного редактора – **Бойчук Ю.Д.**, докт. пед. наук, професор, зав. кафедри здоров'я людини та корекційної освіти ХНПУ імені Г.С. Сковороди

Рекомендовано Вченою Радою Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди
(протокол № 1 від 18 лютого 2011 р.)

П24 Педагогіка здоров'я: збірник наукових праць Всеукраїнської науково-практичної конференції / За загальною редакцією проф. О.М. Микитюка. – Х.: ХНПУ ім. Г.С. Сковороди, 2011. – 356 с.

Збірник містить наукові праці, які присвячені висвітленню результатів психолого-педагогічних досліджень щодо збереження та формування здоров'я дітей, учнівської та студентської молоді. Розглянуті методолого-теоретичні основи педагогіки здоров'я; сучасні підходи до створення здоров'язбережувального освітнього середовища в навчальному закладі; роль фізичного виховання у збереженні здоров'я; психолого-педагогічні основи профілактики шкідливих звичок та соціально-небезпечних захворювань; здоров'язбережувальні освітні технології; актуальні проблеми корекційної педагогіки та сучасних інклюзивних процесів у загальноосвітніх навчальних закладах.

Члени редколегії:

Синьов В. М., докт. пед. наук, професор, академік НАПН, директор Інституту корекційної педагогіки та психології НПУ імені М. П. Драгоманова

Іонова О. М., докт. пед. наук, професор, зав. кафедри природничо-математичних наук ХНПУ імені Г. С. Сковороди

Горащук В.П., докт. пед. наук, професор, зав. кафедри фізичної реабілітації та валеології ЛНУ імені Тараса Шевченка

Гончаренко М.С., докт. біол. наук, професор, зав. кафедри валеології ХНУ імені В.Н. Каразіна, президент Української Асоціації валеологів

Харченко Л. П., докт. біол. наук, професор, декан природничого факультету ХНПУ імені Г. С. Сковороди

Страшко С. В., канд. біол. наук, професор, зав. кафедри медико-біологічних та валеологічних основ охорони життя і здоров'я НПУ імені М. П. Драгоманова

Волкова І.В., зав. Центру формування здорового способу життя Харківської академії неперервної освіти

Чустрак А.П., Кучеренко Г.В., Середенко И.А. Сохранение здоровья детей средствами повышения статокинетической устойчивости...	241
Шамардіна Г.М., Шуба Л.В. Технологія вдосконалення рухових умінь та навичок у дітей початкової школи з використанням елементів тенісу.....	245
Щербак І.М., Пашинський П.П. Визначення тривожності та нервово-психічного напруження студентської молоді.....	248
Якушко К.Г. Внутрішнє мовлення як засіб збереження морального здоров'я молоді.....	251

Розділ II. Актуальні проблеми корекційної педагогіки

Варшамова Д.Р. Результати експериментального дослідження проблеми формування пізнавально-пошукової діяльності дітей старшого дошкільного віку зі зниженим слухом.....	253
Васильєва К.І. Проблема формування готовності загальноосвітніх шкіл до інклюзивної освіти.....	259
Голуб Н.М., Пантус В.М. Особливості застосування методу арт-терапії в роботі з особами з інтелектуальними вадами.....	265
Зайченко Г.Д. Мовленнєво-педагогічний супровід дітей з порушеннями аутистичного спектру в умовах інклюзивної освіти.....	268
Зінченко Л.О. Особливості роботи з розвитку мовлення дітей з вадами зору.....	271
Іванова Е.П., Юрченко Е.А. Коррекционно-воспитательная работа с детьми раннего возраста с минимальной мозговой дисфункцией в условиях учебно-реабилитационного центра.....	276
Ивашура Н.С., Ивашура М.И. Семья и аутизм. Проблемы и пути решения.....	279
Калініна Т.С. Психологічні особливості та проблеми переходу учнів із ЗПР з молодшої до основної школи.....	283
Квітка Н.О., Галій А.І. Місце музичної терапії у вихованні дітей зі складними порушеннями психофізичного розвитку.....	287
Козачек Н.О. Рухливі ігри як засіб фізичного розвитку глухих дошкільників.....	292
Макаренко І. В. Коміренко Ю.В. Особливості формування діалогічного мовлення у дітей із загальним недорозвиненням мовлення...	296
Макаренко І.В., Приходько Л.В. Теоретичні основи вивчення формування прийменниково-відмінникових конструкцій у дітей із загальним недорозвитком мовлення.....	301
Потамошнієва О.М. Подолання синтаксичних порушень дітей з розумовою відсталістю.....	304
Привалова Н.М., Танцура Л.М. Загальні принципи та основні напрямки психологічної корекційної роботи з дітьми, які страждають на епілепсії, та їх родинами.....	306

ПОДОЛАННЯ СИНТАКСИЧНИХ ПОРУШЕНЬ У ДІТЕЙ З РОЗУМОВОЮ ВІДСТАЛІСТЮ

Одним з найважливіших завдань сучасної корекційної педагогіки є розробка ефективних методів подолання порушень мовленнєвого розвитку у розумово відсталих дітей.

Для забезпечення повноцінної комунікативної діяльності дитині необхідний цілий арсенал мовних засобів (фонологічних, морфологічних, семантичних, синтаксичних), на основі яких здійснюється декодування мовлення оточуючих (розуміння) і продукування власних мовленнєвих висловів (говоріння) [1; 3]. Повноцінне мовлення не може бути без достатнього вміння користуватися мовними засобами. У ході спілкування дитини з дорослими, в процесі власної діяльності вона засвоює основні закономірності мовлення, опановує основні правила побудови вислову. Засвоївши речення, дитина отримує потужне знаряддя соціальної взаємодії, співпраці з дорослими.

Речення, як основна синтаксична одиниця - є моделлю кінцевого продукту процесу породження мовленнєвого вислову і викрає важливу роль у формуванні мовної здатності і процесів вербально-логічного мислення дитини.

Порушення побудови і розуміння речень, яке обумовлене несформованістю синтаксичних операцій виявляється в істотному обмеженні типів використовуваних висловів, у відхиленні процесу формування синтаксичних конструкцій, в розладі синтаксичних зв'язків [5]. На це зауважували більшість дослідників мовлення розумово відсталих дітей (В. Петрова, Є. Соботович, В. Тищенко та ін.). Подібні порушення істотно утрудняють процес комунікації, що негативно позначається на формуванні пізнавальної діяльності, перешкоджає опануванню шкільною програмою.

Вивчення особливостей синтаксичних порушень у дітей з розумовою відсталістю і розробка диференційованих методів їх подолання є актуальною проблемою теорії і практики сучасної логопедії.

У літературі ми майже не зустрічали детального опису порушень синтаксичної будови мовлення у дітей з розумовою відсталістю. У переважній більшості випадків існуючі роботи описують зовнішні прояви синтаксичних порушень і не розкривають механізми і структуру даних розладів.

Проблемою нашого дослідження став процес оптимізації: логопедичної роботи по формуванню синтаксичної структури речення у дітей з розумовою відсталістю, які навчаються в 1-4 класах. Для практичного рішення цього питання нами був застосований психолінгвістичний підхід, який дозволяє, з одного боку, виявити особливості формування семантичного компонента мовленнєвої здатності у дітей із розумовою відсталістю, а з іншого, - визначити

характер порушень синтаксичних операцій породження мовленнєвих висловів і на підставі цього описати структуру мовленнєвого розладу.

У нашій роботі прийняли участь діти з легким ступенем розумової відсталості, які навчалися в 1-4 класах спеціальних шкіл м. Харкова та Харківської області. На першому етапі експерименту – констатувальному – метою було виявлення у дітей з розумовою відсталістю загальних і специфічних порушень синтаксичної структури вислову, опис механізму цих порушень. У результаті нами було визначено, що синтаксичні порушення у дітей з розумовою відсталістю мають неоднорідну структуру. Умовно всіх дітей з легким ступенем розумової відсталості можна поділити на дві групи за наявністю тих або інших синтаксичних порушень: діти у яких разом з вираженими порушеннями формально-знакових операцій, у них є дефекти семантичного, а в низці випадків і смислового синтаксування; діти у яких спостерігається несформованість формально-граматичного синтаксування при відносному збереженні процесів смислової і семантичної структури мовленнєвого вислову.

Порушення формально-граматичного (поверхневого) синтаксису є характерними для всіх груп дітей з розумовою відсталістю і виявляються в нездатності правильно використовувати синтаксичні, лексичні, морфологічні засоби мовного оформлення вислову.

На основі психолінгвістичного аналізу результатів констатувального експерименту нами було: визначено особливості та співвідношення порушень смислового, семантичного і формально-граматичного синтаксису висловів в структурі мовленнєвого дефекту у молодших школярів з розумовою відсталістю; виявлено загальні і специфічні особливості порушень синтаксичної структури вислову у молодших школярів з розумовою відсталістю; встановлено механізми і структуру синтаксичних розладів; на основі особливостей синтаксування виділені критерії диференціальної діагностики різних форм мовленнєвих проблем у дітей з розумовою відсталістю; з урахуванням виявлених особливостей розробили систему диференційованої логопедичної роботи по формуванню синтаксичної структури речення у школярів з розумовою відсталістю.

Усе це дозволило нам говорити про механізми і структуру мовленнєвого дефекту при розумовій відсталості, визначити критерії диференціальної діагностики порушень граматичної будови мовлення, виявити специфіку і механізми синтаксичних порушень, визначити методологічну основу корекційної роботи, розробити принципи, напрями і систему корекції цих мовленнєвих розладів.

Нами була створена диференційована методика діагностики і корекції порушень синтаксичної структури речення, яка органічно вписується в систему логопедичної роботи по подоланню мовленнєвих вад в умовах навчання дітей з розумовою відсталістю у школі [2]

Логопедична робота по формуванню синтаксичної структури речення у дітей з розумовою відсталістю повинна здійснюватися із застосуванням

диференційованого підходу, з врахуванням загальних і специфічних особливостей синтаксичних порушень, які притаманні дітям з розумовою відсталістю, на основі симультано-сукцесивного формування операцій змістовного, семантичного і поверхневого синтаксуювання [4]

Отже, використання психолінгвістичного підходу дозволяє виявити загальні та специфічні особливості, що характеризують процес породження синтаксичної структури вислову у молодших школярів з розумовою відсталістю.

Література

1. Петрова В.Г. Речь умственно отсталых школьников // Особенности умственного развития учащихся вспомогательной школы. - М.: Просвещение, 1965. - С. 129-216.
2. Потамошнєва О.М. Удосконалення процесу декодування усних висловів розумово відсталими дітьми молодшого шкільного віку // Імідж сучасного педагога. – 2009. - № 6/7. – С. 72-75.
3. Соботович Е.Ф. Методические рекомендации по развитию речи умственно отсталых детей дошкольного и младшего школьного возраста. - К., 1989. – 55 с.
4. Соботович Е.Ф. Психолінгвістическа структура речевої діяльності и механизмы ее формирования. - К.: ИЗМН, 1997. - 44 с.
5. Тищенко В.В. Формування інтелектуального компонента мовленнєвої діяльності у розумово відсталих дошкільників: Дис.... канд. пед. наук: 13.00.03. - К., 1999. - 225 с.

Привалова Н.М., Танцура Л.М.
Інститут неврології, психіатрії та
наркології АМН України

ЗАГАЛЬНІ ПРИНЦИПИ ТА ОСНОВНІ НАПРЯМКИ ПСИХОЛОГІЧНОЇ КОРЕКЦІЙНОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ, ЯКІ СТРАЖДАЮТЬ НА ЕПІЛЕПСІЇ, ТА ЇХ РОДИНАМИ

Епілепсії у дітей відносять до найбільш розповсюджених і важких захворювань центральної нервової системи. Навіть якщо є певні успіхи в лікуванні основного прояву захворювання - епілептичних нападів, у дітей можуть зберігатися обмеження фізичного, соціального і когнітивного функціонування, які суттєво впливають на якість їх життя та загальне благополуччя. Виходячи з цього, розробка системи заходів, спрямованих на оптимізацію психічного розвитку дітей, хворих на епілепсії, на забезпечення соціальної та психологічної підтримки, дозволить суттєво підвищити рівень їх соціальної адаптації та самостійності, запобігти формуванню порушень адаптації, невротизації, різних поведінкових аномалій.

Говорячи про підходи до реабілітації дітей, хворих на епілепсії, В. Мартинюк [4] відмічає, що разом з призначенням адекватної